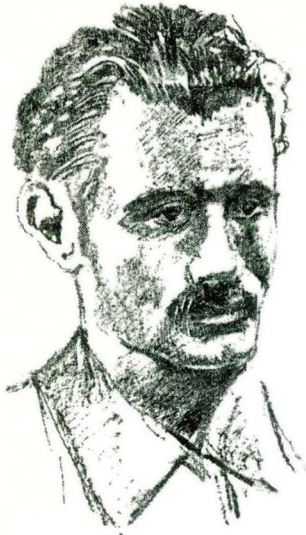

שמחה הנוולד

(עשרים למותו)

שמחה נולד בקלוז' (טרנסילבניה) בשנת 1914. נער חלוש היה, צנום ורוה. עבר את כל מחלות הילדות ובגופו היה שברירי ביותר, בניגוד גמור לאופיו ולכוח רצונו. כל מי שנוכר בשמחה באותן שנים, זוכר את עקשנותו וכוח ההתמדה שלו.

הוא התחיל ללמוד בגימנסיה היהודית בבודאפסט. ומשם הוצא בגלל השתייכותו לתנועת השומר-הצעיר לגימנסיה אחרת ושם סיים לימודיו. אח"כ ירד עליו עול פרנסת אמו ומשפחתו, והיה עליו לעבוד כפקיד בשני מפעלים, במפעל תעשייתי גדול לעיבוד-עץ ואחר עבר למפעל טכסטיל. במהרה הגיע שם לדרגה חשובה ומרכזית וזאת למרות היותו יהודי.

לתנועה הצטרף בשנת 1931. כחבר בקיבוץ ההונגרי ב' (היום רמת-השופט). משנת 1936 היה חבר ההנהגה הראשית והוטלה עליו האחריות לקיומה הכלכלי של התנועה וייצוגה כלפי חוץ. את כל פעילותו עשה בשעות שלאחר העבודה ובמשך כל השנים ההן לא היה לילה שבו הלך שמחה לישון לפני 2-3 אהרי-חצות.

ב-1941 אחרי עליית כל חברי ההנהגה הראשית — נשאר שמחה אחראי לבדו בעד חברי התנועה שרובם נלקחו למחנות הכפייה הצבאיים.

שמחה התייצב תמיד בתפקידים האחראיים ביותר בתנועה בתקופת המחתרת. הוא נטל על עצמו את התפקידים, שהם אולי הבלתי-מספקים והבלתי-נעימים ביותר: הדאגה הכלכלית והייצוג של התנועה כלפי חוץ, מאבקים עם ההסתדרות הציונית, במשרד הא"י — למען זכויות התנועה, שהיתה נרדפת ע"י הגויים, היהודים והציונים.

אך הוא לא הסתפק בכך והוסיף לעצמו גם תפקידי הדרכה. לא רק טיפול כלכלי, תפקידים ארגוניים וייצוג כלפי חוץ, אלא גם דאגה לחינוך. שיחות, סקירות וכו', שטחים שאף פעם לא התפנה לעסוק בהם. והוא הפך להיות הכתובת לכל בעיות התנועה.

ב-1942 אירגן את הברחת חברי התנועה הסלובקית להונגריה — כדי להצילם מגירוש לאושוויץ. חברי התנועה ההונגרית מסרו את תעודותיהם לפליטי התנועה הסלובקית וכתוצאה מכך נאסר שמחה יחד עם 25 חברי התנועה ולאחר עינויים נשלח למחנה ריכוז. הודות לאישיותו המופרת על-ידי כולם, נעשה שמחה, תוך כמה ימים, ראש המחנה. הוא שיחד

את מפקד המחנה, שמסר לו את הנהלת העניינים, אירגן שם פעילות תנועתית סמינריונית סדירה, וכן עבודה בגן-ירק לצורך אספקה עצמית. כעבור חודשים אחדים כתוצאה מהלשנה, פוטר מפקד המחנה ונענש ואילו שמחה וחברים נוספים נשלחו ב־1943 לפלוגת-עונש של מפני מוקשים באוקראינה.

מפלוגתו בת 243 האנשים, נשארו בחיים לאחר חודשי סבל, עינויים, פיגוי מוקשים, הכפור הרוסי וטיפוס הבהרות, 5 בלבד. שמחה — שמשקלו 43 ק"ג, בצאתו לחזית — עובד כל זה, ונשאר בחיים הודות לכוח רצונו העז. בקיץ 1944 — בהתמוטט החזית ברה, עבר אלפי קילומטרים והגיע בחזרה עד הגבול ההונגרי. משם התקשר בטלפון עם אביו והודיע לו על שובו — אולם שוב נתפס ונלקח בחזרה לאוקראינה.

בחורף 1944 הצליח שוב להימלט, עבר שוב את הדרך בחזרה לבודפשט הנצורה, אליה הגיע בנובמבר 1944.

קשה להבין כיצד, במצב הגופני והנפשי שבו נמצא הצליח להשתלב מיד בעבודה התנועתית, כאילו מעולם לא הפסיק אותה, והלא הימים היו ימים של התערעורת מוחלטת. על העצים ועל עמודי החשמל היו תלויים אנשים וכתובת עליהם: „אלה היו עריקים“. איש בגיל הצבא פחד לצאת החוצה, משום שהביקורת היתה חמורה יותר מאשר בימים אחרים. בימים ההם נורו מאות אנשים שנתפשו ברחוב לתוך הדנובה.

הוא מוצא את התנועה בבית-החסות הגדול ברחוב ווארס. החברים אינם מכירים מייד את האיש הרזה שהופעתו פרועה לאחר דרך הייסורים. תוך ימים מתייצב בראש הבית; בתור „פקיד“ הצירות השווייצרית תר את העיר במכונית דיפלומאטית להציל יהודים.

חבריו מספרים: „איננו יודעים מניין שאב שמחה את הכוח לכך. אנחנו שעברנו שם את התקופה הזאת היינו במצב בריאותי ונפשי די קשה. היו חברים שעברו את התקופה הזאת בצורה הרבה יותר קלה מאשר שמחה, ובכל זאת הם הסתתרו להם, קיבלו את התקציב למזון ולא יצאו לפעולה בכלל. אנחנו היינו עייפים ואילו שמחה היה רענן ופעיל, כאילו רצה להספיק מה שהחסיר במשך השנים.“ בסוף דצמבר — בשוב שמחה מאחד ממסעותיו בעיר, ראה כיצד חבר התנועה שמילא תפקיד רץ, נורה לפני הבית ע"י פאשיסטים הונגריים. שמחה — שלא ידע פחד מהו — עצר את מכוניתו וניסה להציל את הנער הפצוע מידי מרצחיו בתוקף „חסינותו הדיפלומטית“. הגט השליכו את שמחה לתוך מכוניתם ולקחו אותו איתם. חקרו אותו בעינויים קשים. מאמצי חבריו לגלות את מקום הימצאו בעוד מועד עלו בתוהו. הידיעת עליו הגיעו באיחור — לאחר הוצאתו להורג בראשית ינואר, ברגעים האחרונים לפני שיחרור העיר.

ושוב מספרים חבריו:

„יש בזה אולי מן הסמליות — אם יש בכלל סמלים דומים למציאות — ששמחה הקריב עצמו למען נער, שלא היה עוד בחיים. אינני יודע אם שמחה ידע זאת. אך הוא לבטח קיווה שיש עוד רוח חיים בנער — והוא רצה להציל אותו. יש בזה משהו מן הסמלי לגבי כל התקופה הזאת, ובמותו ביטא זאת שמחה בצורה מוחשית ביותר. עיקר המחשבה בתנועה התרכז או בדבר — אולי מבחינה היסטורית לא נכון — אבל מבחינה אנושית ותנועתית נשגב וגדול: כל אדם צעיר, שאפשר להעבירו דרך התקופה הזאת ולהצילו למען החיים, שווה כל מאמץ.“

...היעלמו ותפיסתו של שמחה באותם ימים, היתה מכה איומה ובעצם האחרונה שספגנו. היה קשה להשלים עימה. היא היתה כל כך אכזרית, בלתי הגיונית: אחרי הדרך הארוכה בתנועה, חזרה מאוקראינה, אחרי הפעולה הקצרה בבודפשט, בימים שנחרץ גורלם של הגרמנים, היה זה מין סוף פסוק טראגי של חוסר כל הגיון היסטורי ואנושי.“

On Jewish Organizations in the Countries of Emancipation.

— Jacob Toury

From the early 18th. century until 1933, Jewish organizations were generally voluntary in character. Their religious attitude was either sectarian or humanitarian and "neutral". Most of them had a denominational outlook and concentrated their attention upon a distinct sphere of charitable, cultural or social activity. Hence, they were markedly different from the former inclusiveness of the "Kehillah". Their formation was accelerated and their apologetic character firmly defined by the various anti-Jewish outbreaks in the 18th. century, until they became reactive rather than active in scope.

But their main feature was their quality as substitute for other formal, social and even intellectual frames of reference for those Jews, who found themselves rejected by their non-Jewish surrounding. Against this reactive quality, the first Zionist organizations with their zeal for Jewish action were a revolutionary movement and waged a prolonged struggle against non-Zionists for leading positions in the organizational framework. Zionism appeared as a popular and democratic force, whereas the leadership of existing organizations was oligarchic and aristocratic. A big part in it fell to intellectuals, who, together with bankers and industrialists, tended to monopolize positions on the board. Thus the general public became indifferent to the existing organizations. The more active elements rallied round Zionists or Socialists, but neither they nor the passive general public recognized the urgent need for a united and strong organization with a generally recognized responsible leadership — until it was too late.

In Memory of Simcha Honwald

Simcha Honwald was an active member of Hashomer Hatzair which was driven underground in Hungary. This memoir is published on the twentieth anniversary of his death.

In Memory of Shlomo Harchas.

Shlomo Harchas was among the founders of the Partisan Movement in the town of Mir. Later, he was one of the bravest guerilla fighters in the woods, and still later he was active in the Movements of "illegal" escape. He was a member of Kibbutz Eilon and was killed in a road accident last year.